

מראי מקומות - מועד קטן

כה:

א. נשי דשכנציב

ע' גליוני הש"ס שהביא מה דאי' בפסחים (ק"ב:) אל תדור בשכנציב משום דליצני הוה, ומשכו לך בליצנותא, ובע"ז (יח:) אי' קשה הליצנות שתחלתה יסורין וסופה כלי', וע"כ בשכנציב דוקא הי' שכיח שבא עליהם יסורין ומתו מתוך היסורין, שזה עונש הליצנות, וע"כ נשי דשכנציב דוקא קוננו כך.

ב. גוד גרמא וכו'

פרש"י, נפלו הלחיים. פי' בהערות להגרי"ש, דהיינו שבזקנותו נפלו השיניים ולא יכול ללעוס המאכל, ולכן אמרו נמטי מיא, שאינו יכול לאכול אלא לשתות. והיינו דהנשים עוררו על דרך קרא דזכור את בוראך בימי בחורותיך, שלא ימתין למצב שהוא בזקנותו וחסר כח כדי לעשות תשובה, אלא יתעורר עתה לחזור מיד בתשובה כשעדיין הוא בכוחו.

ג. אל יכנס א' מכם לתוך דברי חבירו

פי' המהרש"א, דהיינו שלא יכנס א' לדברי חבירו באופן משא ומתן, דכיון שחכם גדול ובקי הוא, גם הוא יבא לידי משא ומתן עמנו, ואבל אסור בו. אבל אם כל א' ידבר בלבד, גם הוא ישתוק. ומה שאמר ר"ע ואני האחרון, כ' המהרש"א דדרך ענוה אמר כן.

ד. ומה נדב ואביהו שלא עשו אלא

מצוה אחת... ומה צדקיהו וכו'

תמה המהרש"א, האם נדב ואביהו לא עשו רק מצוה אחת, וגם בצדקיהו יש לתמוה כן, וזה כבר תמהו התוס' דצדקיהו צדיק גמור הי'. וביאר המהרש"א דמה דאמרי' שעשו נדב ואביהו מצוה אחת, היינו מצוה א' של כהונה. דהיינו דבאותו היום התחילו לעשות עבודת כהונה, ומשום אותה מצוה כהונה שעשו זכו לכל ההספד הגדול הזה, ומשום דאותה מצוה הי' בשביל כלל ישראל. וא"כ הי' הספידם, ק"ו לבניו של ר' ישמעאל, שעשו כמה מצוות בשביל הרבים, עאכ"כ שהרבים מספידין אותם. וכן בצדקיהו, מצוה זו שעשה הי' מצוה אחת הנוגעת לכלל ישראל, דהיינו הצלת ירמיה מהבור, ואם משום הכי

הספידו לו כ"כ, ק"ו וכו'. (ומש"כ תוס' דבמקרא לא מצינו יותר, צ"ע, דמה בכך, ואולי כוונת תוס' ג"כ כהמהרש"א, וכוונתו לומר דהזכיר הפסוק רק מה שנוגע אל הכלל, וצ"ע. ועוד צע"ק למה תוס' לא הק' גם על נדב ואביהו, ואולי משום שאין לנו מפורש בשום מקום שצדיקים היו, אלא דהמהרש"א נקט זה בפשיטות מסברא.)

ה. אין מנחמין רשאים לומר דבר עד שיפתח אבל וכו'

והעיר בהערות להגרי"ש דכהיום איננו נוהגין כן, ואף דבאמת קשה להתנהג כך, אבל לכאוי' אנו עושין כנגד הגמ' וכמו שנפסק בשו"ע. וביאר, דאי' בברכות (י:) דאגרא דבי טמיא שתיקותי', דהיינו בבית אבל, וביאר המהרש"א שם ע"פ גמרא דאין מנחמין רשאים לומר וכו'. וביאר הגרי"ש, דלהמהרש"א משמע דעיקר הניחום הוא השתיקה, במה שמראה המנחם שמשתתף בצער האבל, ואינו יכול לדבר מרוב צער. אבל בדיבור אינו יכול לנחמו עד שידבר האבל, ויבין המנחם מהו הצער שבלב האבל, ומה לומר לו לנחמו.

ונמצא שיש ב' עניינים יוצאים מהא דאין מנחמין וכו', א', השתיקה, שזוהי גופא הנחמה, במה שמראה עצמו שמצטער עם האבל. ב', דעיי"ז כשבא לנחמו בדברים, מבין מה לומר ומה שלא לומר, ואיך לנחמו יפה. וא"כ, סיים הגרי"ש, דהיום דבלא"ה איננו מבינים איך לנחם כראוי, א"כ עדיין שייך הענין של שתיקה, אבל הענין השני אין שייך כ"כ, דהא אפי' אם מתחיל האבל איננו יודעים מה לומר. וא"כ, נראה שנכון לשתוק בתחלה בשעות מועטות, להראות צער, ואז אח"כ יכול אף המנחם לפתוח, כיון שאין עוד תועלת להמתין עד שיפתח האבל.

ו. לפתוח ראשון, ולברך ראשון, וליטול מנה יפה ראשון

ע' במג"א (ר"א, ד') שתמה על מה שאיננו נוהגין לזהר בכל זה, וכ' דאולי משום שאיננו בקיאים ביחוסים כהונה. אולם כ' הבאר היטב (או"ח קכ"ח, פ"ג) הביא בשם הכנסת יחזקאל (ס"ס צ"ו) שכ' "חלילה להוציא לעז על יחוסים כהונה בזמן הזה". וכ' המשנה ברורה (ר"א, י"ג) "ומ"מ לכתחלה בודאי יש לזהר בזה".